

TOMAŽ ŽGANJAR

Laplezane Lazgodbe

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

POSREDOVANJE
V PROMETU NEPOMOVNOSTI

TOMAŽ ŽGANJAR

Zaplezane zgodbe

Planinska založba
2025

KAZALO

PROLOG	9
VZPONI IN PADCI	10
BISTVO	16
PRVIČ IN DRUGIČ POD VODO	18
VELIKI BOJ	20
SAMORASTNIŠTVO NA PLANINI	24
PRVIČ V RESNE HRIBE	28
NEKAJ VZGOJNIH	31
NA DRSALKAH	34
GLASBENA IZKUŠNJA V TRNOVEM	36
PRVE POŠKODBE	39
ŠTROM	42
OTROČARIJE	44
ŠPORT V ČASU OSEMLETKE	46
PLEZANJE V KAMNIŠKI BISTRICI	48
ZDRS NA SLATNIKU	50
KRAJA ZASTAVE	52
ŠPORT V LETIH NAJSTNIŠTVA	54
ŠMUČARSKÉ DOGODIVŠČINE	56
DVAKRAT AVANTURA S KOLESI	61
PRVE MAČO INICIACIJE	64
RADIO GIMNAZIJA	68
DRUGIČ NA TRIGLAV	70
POD PLANJAVO	72
DOLIČ	74
MOTORJI	76
ŠPORTNI DAN NA RAŠICI	82
BUKOV LES JE TRD	85
MOTORKA NA VIČU	87
GRADNJA HIŠE	88
ARMADA SFRJ	90
DIVERZIJE POD VODO	96
PONOVRNO NEZAVEST	101
EKSPLOZIJA ROČNE BOMBE	102
MLADOSTNI OBISKI JUGOSLOVANSKIH GORA	106
NEKAJ O HRIBIH IN STENAH	115
UVOD V ALPINIZEM	116
O ALPINISTIČNI OPREMI	119

TEČAJNIKI	122
MALOMARNOST, NEZNANJE IN POPRAVNI IZPIT	123
MALO MAŠČEVANJE	125
POLETI NA TRDO PODLAGO	128
PLEZANJE SLAPOV	130
ČELADA	134
DREVO	137
POD STENO V OSPU	139
S KATRCO V ČRNI KAL	142
DOBROTA JE SIROTA	144
ŠTAJERSKA RINKA	145
IŠKA	148
KAVKA NA KOŠUTI	150
STENA	152
GOSTILNA RIO, ALPINISTIČNI HRAM	154
EPSKE ZGODBE IZ PAKLENICE	157
ZANIMIVOSTI V KANJONU	159
KOMPONIST	164
LAČNI KONJI	165
POLETI NA VRVI	166
SOLO	170
IZLET ZA KONEC TEDNA	173
POMARANČA	178
BIVAK	180
ŠKIS BERAČ	183
V RUMENO	185
MAČKOV GRABEN	187
PRVI DOLOMITI	189
SOPOTNIKI	192
ŽUR V OVČJI VOTLINI	201
ALPINISTIČNA MUZIKA IN GODBA VERTIKALE	204
JUTRANJA BUDNICA NA VRHNIKI	206
TOTALKA	207
VOLJA IN ŽELJA PO USPEHU	208
PLAZ NA VRATCIH	211
CENTRALNA GRAPA V BEGUNJŠČICI	214
STREHA AFRIKE	217
FANTOVŠČINA	221
PIRAMIDA	223
ENA FRIKOVSKA	227
SESTOPI	228
BOLEČE	233
NI PIJAČE V LETALU	236
SOTESKANJE	238
JAME	243
EPSKO V TURČIJI	246
V PADSKI NIŽINI	251
PADCI Z GORSKIM KOLESOM	253

PADEC S SPECIALKO	257
ZLOM NOSU IN ŠE KAJ	258
NA KOLESU V SLUŽBO	261
V ČOLNU SREDI BURJE	263
SKOK S KOLESOM NA GORI OLJKI	266
TARA V MAESTRALU	268
PRVA VOŽNJA MIMO SKALE	271
RODEO ČEZ JEZOVE	274
VODENJE NA TRIGLAV	276
PASTIRSKI PSI	278
PIKNIK	280
JUGOSI	283
STEKLENA VITRINA IN POLICE	284
GOLOBI	286
VAJE JLA IN ZASLIŠEVANJE	288
POTAPLJANJE NA LOŠINJU	291
ŠPORTNI RIBOLOV	293
ZASTRUPITVE	294
POŽAR	296
DRSALNICA NA ASFALTU	299
PROMETNI NESREČI V TRŽIČU	301
REŠEVANJE IN FORESTER	303
PROMETNA NESREČA S SKUTERJEM	305
PRVIČ REŠEVALCA	307
PRVA LETA V GRS	309
ZAJLA	312
REŠEVANJE BOLNIŠNICE FRANJE	315
PEKEL	317
DRSANJE NA LEDU IN ŽLEDU	321
POZIMI ČEZ SAVO IN V SNEG	324
GORSKI KOLESAR	325
PIJANEC NA GRMADI	327
MARIJA	329
NEKAJ PASJIH IN ENA MAČJA	331
ČEBELICE, OSE IN SRŠENI	337
KOČA GRS NA SORIŠKI PLANINI	339
DOHTARJI POSEBNEŽI	341
SLOVO	345
IZGUBLJENI ČAS	347
VISOKI OBJEKTI	353
RIMSKI ZID IN ŠANCE	356
SOPLEZALCI	358
LEGENDA	361
KNJIGI OB ROB	365
O AVTORJU	367

PROLOG

V hitrem tempu se vzpenjamo proti Zeleniškim špicam. Blago nazobčani greben apnenca, viden prav iz bele Ljubljane, vabi k sebi že od daleč. Pot skozi Repov kot je nadelana, drugače kot nekoč, ko smo v tem drobnem koščku raja hodili po občutku. Jesenski macesni so obarvani v zlato barvo, oktober bo, poletje je „pr kraj“. V dolinici med stenami je spokojno. Ko prečimo večji graben proti desnemu pobočju, zaslišimo glasne trke rogov in pihanje. Dva kozoroga se spopadata za primat nad čredo „deklet“, ki se držijo spodaj v rušju. Mlada samčka, spoštljive teže in z rogovi mogočnih dimenzij, trkata z glavama in se ponosno postavljata. Malo više opazuje tepež osamljen star samec skrhanih rogov, utrujen od dolgega življenja, dvobojev za prvenstvo, naveličan kosmatih ljubic in meketajočih otrok. Stari kozel ve, kaj je življenje! Ve, za kaj je živel in za kaj se je vredno bojevati. Zaveda se, da je njegov čas slave mimo. Nič več ne razmetava z življenjsko energijo, nič več si ne prizadeva za prvenstvo, a vesel bo, če pride zanj še ena vigred, s tistim ostrim vonjem mlade trave in blago toploto sončnih žarkov ...

Plezanje me neustavljivo privlači! Držim se za tisti majčkeni in skoraj nevidni oprimek in stiskam z močmi, ki so shranjene neznano kje v meni. Komaj neka-ko najdem blago oporo na špičkah plezalnikov na minimalnih stopih v glad-ki plošči. Telo s skrajno silo še kljubuje težnosti, zvija se, krotoviči in išče pravi nagib. Zavestno sem že zdavnaj presegel svoje meje možnega. A kje je resnična meja? Visoko, mnogo višje, kot si jo postavi razum, suženj čutil in misli. Primi, drži, naredi, v tistem trenutku bivaš, se zavedaš esence, trenutek prej in potem ne obstaja. Zadnji, pa še slabo zabiti klin, je daleč spodaj, vriva se misel na pa-dec, možni onkraj, v hribovski steni pač gre zares, misel zavestno izrivam iz osredotočenosti. Čuti so odprti, hormoni so sproščeni, splet mišic in kit peče do bolečine. Vso energijo fokusiram in prenesem v en gib, v en moram. Le ena kretnja, še meter, pa bom lahko dobro stal v pokončnici in namestil varovanje. Tam se poč razširi, skalna zajeda se vulgarno razpre in omogoči razdevičenje z jeklenim varovalom. Stena je krušljivo rumena in se ob udarcih kladiva non-šalantno otresa kamenja in skal kot pes, ki se otrese vode. Kako mi je gorko pri duši, ko škljocne vponka v čvrsto zabitem železu in je vrv vpeta. Premočen sem, kapljice srag na čelu počasi suši veter. Nad menoj je le še nebo.

Mnogi alpinisti, plezalci, ljubitelji gora so v svojih razmišljanjih nanizali mno-go razlogov za plezanje, za alpinizem, odtisnili svoj odnos do gora, odlično opi-sali notranje boje, nasprotja in želje, strahove. Pa tudi misli, ki smo jih ljubitelji narave in alpinisti večinoma kar ponotranjili. Plezanje kot meditacija, ko ni pre-teklosti, ni prihodnosti, je le splet energije in osredotočenosti v tem trenutku.

O čem torej pišem? Pretežno o lastni življenjski stezi, ki je splet raznolikih vsebin, športnih, manj športnih, hribovskih, plezalskih, reševalnih. Opišem pa tudi razne dogodke »na polno oziroma brez zavor«, pa tudi nekatere faze od-raščanja in zanimive anekdote, ki so vplivale na moja ravnanja in razmišljanja. Vse skupaj je res heterogena zmes, a je življenje s stenami in moj odnos do hri-bov vezivno tkivo besedila kot celote.

Vodnjak želja

SAMORASTNIŠTVO NA PLANINI

Prijateljem se večkrat pohvalim, da sem odrasčal tudi v naročju planin, na Sorici na Gorenjskem, kjer je glavne črte mojega značaja oblikovala in izrisala igra med pobočji ozke doline, samota in planinsko okolje. Vas Sorica, obkrožena s pobočji planin Trauha, Lajnarja, Slatnika, bolj oddaljenega Porezna, Erbelca in Tonderškofla na Soriški peči ter Žbonta, vsa zelena v moji mladosti, polna visokogorskih cvetočih travnikov z rožami, nad katerimi so se spreletavali metulji, je bila izredno slikovito okolje.

Moja stara starša sta bila prav zanimiva kombinacija. Stara mama je bila ljubeča in vseprisotna zavetnica neugnanemu, zvedavemu fantinu, stari oče pa je bil povsem nenavaden, vase zaprt ljubitelj narave, posebej ptic. V mladosti je lovil ptice po Ljubljanskem barju, imel je tudi po dvajset zaprtih v ročno izdelanih kletkah. In jih je seveda tudi izpustil na svobodo. Imel je fantastičen dar za delo z rokami, izdeloval je vse mogoče umetniške ročne predmete, od igrač do najzahtevnejših skulptur, orodij, tehničnih pripomočkov. Idejno bogat, umetniško navdahnjen in odličen praktik na mnogih področjih. Znal je napraviti prav vse, kar si je človek zamislil. Med drugim je delal pohištvo, slikal, risal, rezbaril, popravljal. Ni je bilo stvari, ki je ne bi znal ustvariti s svojimi zlatimi rokami in razumom, ki mu v praktičnosti ni bilo para. Med vojno je preživel v italijanskem taborišču tako, da je slikal in risal ter iz govejih kosti z iglo rezbaril predmete za italijanske vojake za košček kruha. Po vojni je delal figurice iz lesa in mavca, jih lično barval in prodajal trgovinam kot narodno blago. Sicer je bil zaposlen kot strojni stavec v tiskarni, a je bil tako dober inovator, da je nekajkrat dobil nagrade za inovacije v tiskarni.

V tistem času odrasčanja, ko so se starši pehali za kariero in uspešnimi projekti v službah, so bili moji stari starši po mamini strani umirjeni, blagodejni. Ded je bil praktični izvajalec, babica, stara mama pa je bila dobrodušno malo bitje iskrivega značaja. V paru z dedom je bila ponavadi vedno druga, a najmočnejša podpora, brez nje se ni zgodilo prav nič. Držala je rodbinske vaje-
ti v svojih rokah in njena, danes naša hiša, je bila zbirališče ljudi s celega Viča.

Dobrosrčna, neposredno iskrena in gostobesedna, z večno oblečenim predpasnikom, metlo ali kuhalnico v roki. Prava gospodinja starega Viča z notranjo toploto, ki vabi vse k sebi, da jih tolaži, usmerja, svetuje. Veliko radost je našla v vnukih in mali počitniški hišici na Sorici, ki jo je moj ded predelal iz stare elektrarne. Z njo me je vezala neka povsem iracionalna, očem nevidna tanka vez, skozi katero se je kot snop svetlobe prelivala ljubezen, znanje, izkušnje, nasveti. Bdela je nad nami otroki kot kokoš nad piščeti, vedno pripravljena na pomoč in tolažbo.

Mnogo vikendov in poletij sem preživel v globelih in strmalih blizu vode, v tej mali hiški z ličnimi, doma izrezljanimi zeleno-rdečimi naoknicami spodaj, pod vasjo Sorica. V tistem vlažnem grabnu ob Sori je bilo moje igrišče, grmovje z drevesi, znane rastline in živali v zelenem mikro svetu, igra odraščajočega fanta, ki se spoznava z naravo sam, z neposredno izkušnjo. Ta včasih boli, te opeče, nalomi, ti pušča kri, a je tvoja, neposredna izkušnja in ostane za večno. Ker si sam in nimaš tovarišev, si prisiljen mojstriti domišljijo, se bojevati z namišljenimi sovražniki, premagovati fantazijske ovire, upoštevati in spoznati domišljijske prijatelje, si v kratek čas ustvarjati povsem svoje zgodbje.

Meni nekoč najdražja vas Sorica, v kateri sem rasel kot kopriva skozi poletja. Tiste čase je bila do leta 1970 prosta le nedelja, tako da smo v soboto popoldne po službi sedli v fička in odšli za konec tedna na Sorico. Vožnja je trajala vsaj dobro uro in pol, saj so bile ceste komaj prevozne. Makadam naprej od Škofje Loke, stara cesta z veliko nepotrebnimi ovinki, skozi vasi, ob njivah malo levo, pa malo desno. Skozi stisnjene vasice in kraje, polne voz s konji. Zadnji nakup nujnih stvari v trgovini v Železnikih, morda postanek v gostilni za sladoled prav tako v Železnikih, vožnja čez kanjon Sore pred Zalim Logom ob Luknji, strme in zavite ride čez mravljišče in že smo bili na Sorici. Nato smo vzeli vrečke v roke, pot pod noge in se spustili navzdol po ozki stezici v naš graben ob potoku. Edini ravni del je bila terasa pred hišo. Vse ostalo je bil strmi breg.

Ker sem bil precej poletnih počitnic sam v tistih robih, grapi in drevesih, sem si urezal leskove šibe, iz katerih so nastajale lesene mojstrovine, loki, kopa, puščice in vsi ostali pripomočki za igro. Družbe nisem imel, a mi tudi ni bila potrebna. Narava je ponujala toliko izzivov, da se jih nisem nikdar nasitil. Tam sem rasel, tam sem se naučil samostojnosti, stikal za postrvmi, iskal žabe, včasih belouško, enkrat goža, nekajkrat podlasico, velikokrat polhe, netopirje, ptiče vseh sort. Le skok čez vodo in že je bil tam strm travnik z velikim mravljiščem. Postrvi, ki se ne dajo kar tako ujeti v malem naravnem bazenčku. Največ pa sva z mojim dedom lovila metulje. Moja mladost je prav polna metuljev 25

vseh sort in barv. Lovila sva jih s priročnimi metuljnicami, ki jih je ded sam napravil. Zbirali smo metulje in ded je ujete metulje takoj uspaval v steklenički kloroforma, jih razpel na stiropor, nato pa pritrdil v škatlo. Mojstrsko izdelane škatle z metulji v merah 40 krat 30 centimetrov so potovale po vsem svetu, saj so jih za darilo dobili mnogi prijatelji, tudi nekateri pomembneži iz tujine. Metulje sva lovila povsod, kjer smo se pač znašli, na morju, v hribih, na izletih, pomagali pa so nama člani družine in prijatelji. Takrat je bilo metuljev ogromno.

Ponoči pa sva lovila večče, nočne metulje. Nešteto večerov in noči sva prebila ob močni luči in razpeti rjuhi. Pa saj ulov ni bil bistven. Važno je bilo, da sem prvinsko doživljal naravo, mrzle večere na planini, grmeči šum potoka in atovo družbo. Moj ata je kot nekdanji taboriščnik znal pripovedovati res pretresljive medvojne zgodbe. Drugače molčeč človek, vase zaprt in odljuden, se je v moji družbi razgovoril in mi z navdušenjem zaupal svoje misli in izkušnje.

Čudovitega okolja Sorice je bil deležen tudi moj osem let mlajši brat. Po bič se je težko vklopil v moje igre, saj mi ni mogel slediti po drevesih, grapah in obronkih. Sem in tja je služil kot premična tarča, enkrat celo tako, da sem ga na razdaljo nekaj metrov ustrelil z lokom in mu je puščica obtičala zraven očesa pod obrvjo. Seveda se je drl, a zgodbo sva prilagodila, da je padel na kamen. Babica bi me dala iz kože, če bi vedela, kaj sem ušpičil. No, tudi brat mi ni ostal dolžan, večkrat mi je postregel s kakšno barabijo, enkrat mi je pri svojih rosnih sedmih letih v besu zabrisal sekiro dokaj blizu glave. Precej večče za svoja leta, a sploh nič čudnega, sekiro in nože sva metala kot izvedenca po cel dan. Res, sami lepi spomini.

Tudi vse zimske počitnice smo hodili na Sorico. Zimska Sorica je bila rezervirana za smučanje. Običajno so bili seveda z nami v skromni bajti sorodniki ali prijatelji, gnetlo se nas je tudi več kot deset v tisti ubogi kvadraturi. Pa ni nikoli nikomur nič manjkalo. Prav lušno smo se imeli.

Soriška gmajna

Tomaž Žganjar
ZAPLEZANE ZGODBE

SPREMNA BESEDA
Igor Krevelj, Darjo Durjava, Marko Belingar

UREDNIK
Vladimir Habjan

UREDNIK PLANINSKE ZALOŽBE
Vladimir Habjan

LEKTORIRANJE
Vera Šeško

TEHNIČNI UREDNIK
Emil Pevec

OBLIKOVNA ZASNOVA IN PRELOM
Mojca Dariš

TISK
Grafika Soča, d. o. o., Nova Gorica

IZDALA IN ZALOŽILA
Planinska zveza Slovenije
Ob železnici 30 a | SI-1001 Ljubljana | www.pzs.si | info@pzs.si
Ljubljana, 2025

EVIDENČNA ŠTEVILKA ZALOŽBE
609

ZA PLANINSKO ZVEZO SLOVENIJE
Jože Rován

NAKLADA
600

Brez pisnega dovoljenja Planinske zveze Slovenije so prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, tudi fotokopiranje, tiskanje ali shranitev v elektronski obliki. Tako ravnanje pomeni, razen v primerih od 46. do 57. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.

O AVTORJU

Tomaž Žganjar je alpinist in gorski reševalec. Na svoji dolgoletni gorniški poti se je poleg plezanja dobra štiri desetletja ukvarjal z gorskim reševanjem, ob tem še posebej tudi z vzgojo in vodenjem reševalnih psov. Poklicni pravnik, ki se v zadnjem času bolj posveča literaturi, pred leti pa je zelo veliko časa in ustvarjanja namenil glasbi. V alpinistični glasbeni skupini Godba Vertikale je poskušal združiti ljubezen do gora z ljubeznijo do glasbe. Rezultat so tri zgoščenke njegovih avtorskih skladb z naslovom Prečenje, Brez odveč besed in Nove zgodbe. Odnos do gora in reševanja, kar je ena ključnih vrednot in usmeritev v njegovem življenju, se kaže tudi v njegovih avtorskih romanih Koridor in Igra resnic.